

דברי תורה

- מונקאטש ח"ד, יב

אין הוטר לר"י
לבטל תורה
בהליכה עם ר"י
לאטל"ז

ויש לבאר בזה, כי קשה לכאורה, בשלמא רבן גמליאל שהלך ליקח בהמה למשתה בנו, עליו היה מוטל הדבר להשיא את בנו וכדאמרין בסוף קידושין (עא, ב) דאף להשיא אשה האב מחוייב, וממילא היה צריך לעשות הכנה דרבה לסעודת הנשואין שיבאו כל החכמים, ועל כן הוטר לו לבטל תורה, שנתבטלה על ידי זה בעל כרחו בהליכתו בדרך לאיטלו לקנות בהמה וכיוצא, (הגם שגם בדרך עסקו בדברי תורה, כנזכר לעיל בתוספות, מכל מקום פשוט דלא כל כך יכול לעסוק בדרך כמו בביתו בהשקט ובעיון במנוחה), והיה אצלו חיוב מצוה עוברת. מה שאין כן לרבי יהושע, איך הוטר לו לבטל תורה לילך עם רבן גמליאל, כי מה זה שייך המשתה לרבי יהושע שאינו קרובו של החתן כלל. ואם להסעודת נשואין היה הולך לדבר מצוה לשמח חתן וכלה, חתן תלמיד חכם, בן גדול ונשיא (החכם שבדור), אבל לילך מקודם לאיטלו ליקח בהמה, איך הוטר לו לבטל תורה בשביל הכנה דרבה ורחוקה עדיין מהתכלית ולמשתה, שאינו מוטלת עליו, ולא באחריותו כלל.

ונראה מזה שורש וסמך למה שנהגו הרבה מהצדיקים רבותינו ואבותינו ז"ל, ובפרט זקני הרב הצדיק הקדוש מראפשיץ ז"ע (בעל זרע קודש) ובניו ותלמידיו הקדושים ז"ל, שנהגו וסרחו בנשואי מזמזמי חתן וכלה בנן של קדושים, ובפרט לבני הצדיקים שבדור, ועוד באו לשמח קודם הנשואין ולאחריהם, גם בדרך מכוא להשמחה יתירה ועצומה שעשו בכמו אלו, כנודע. על כן אשמעין זה שפיר בהמתניתין, שגם רבי יהושע הלך גם בהכנה לקנות בהמה למשתה ושמחה, (הגם שלא היה קרוב לחתן וכלה כנ"ל), הלך עם רבן גמליאל על נשואי בנו (של רבן גמליאל) [מפני שהיה רבן גמליאל נשיא, ומגדולי החסידים עד מלכות בית דוד (שיתגלה במהרה בימינו), וכן בכל נשואי יחס הצדיקים שבדור], ומה שורש הענין שהשמיענו חכמינו ז"ל בקדושת לשונם ז"ל, ונזכר לשמחה אפריון במהרה בימינו אמן.

שולחן ערוך או"ח סי' רנ

א (א) ישיבים בבוקר כיום ששי להכין צרכי שבת י ואפילו יש לו כמה עבדים לשמשו ישתדל ב להכין (ב) בעצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו (ג) כי רב חסדא היה מחתך הירק דק דק ורבה ורב יוסף היו מבקעים העצים ורבי זירא היה מדליק האש ורב נחמן היה מתקן הבית ומכניס כלים הצריכים לשבת ומפנה בלי החול ומהם ילמוד כל אדם (ד) ולא יאמר לא אפגום כבודי כי זה הוא כבודו שמכבד השבת:

תוס' כריתות טו.

שהלכו ליקח בהמה למשתה בו, להודיע שזמן שאע"פ שהיו טרודין היו עוסקין בדברי תורה:

ביאור הלכה שם

ב; ומכל מקום צריך עיון: * כי זהו כבודו. יישב בזה מה שהקשה בשו"ת חוות יאיר: איך הקילו בכבודם, הא גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה [היינו לא תעשה דרבנן, ושם ואל תעשה אף בדבר-תורה], לכן קאמר דזהו כבודם, שעוסק בעצמו במצוה, וניכר שעושה כן לכבוד השם יתברך, וכן הוא אומר ברוד המלך עליו השלום "ונקלתי עוד מזאת וגו'", מה שאין כן אם אין ניכר, כמו זקן ואינו לפי כבודו באבידה וכדומה, שמתחיל כבוד התלמיד-חכם על-ידיה [פמ"ג], ורוצה לומר, שאין הכל יודעין שהוא עוסק במצוה. ובה מיושב הא דאיתא בקידושין דף ע' דרב נחמן עסק בעצמו במצות מעקה, ששם הוא דבר שהכל יודעין בעת שהוא עוסק שהוא מצות ה', מה שאין כן באבידה, בעת שהוא מטפל בה

שער הציון שם

(ט) ונראה דלא שייך בזה לומר: מצוה שיוכל לעשות על-ידי אחרים אין מבטלין התלמוד אפילו לזמן מועט, והכא הלא יוכל לעשות על-ידי שלוחו דעדיף הוא ממי שהוא אחר לגמרי; יש לומר, דדוקא מצוה שאין מוטלת על גופו, כגון שיפסיק באמצע הלימוד לילך לגמול חסד עם איזה אדם במקום שאחר יוכל לעשות עמו הטובה ההיא, מה שאין כן בזה שהכבוד-שבת מוטלת על גופו, וממילא מצוה בו יותר מבשלוחו. אי נמי, דדוקא לענין כבוד-שבת אמרינן כן דחמירא, מה שאין כן לענין שאר מצוות אם הוא תלמיד-חכם ונוגע לביטול תורה, וצריך עיון: (י) זה נכלל כמה שכתב הרמב"ם פרק ה' הלכה ה': צריך לתקן

מחזיק ברכה לחיד"א או"ח סי' רנ

ג. להכין בעצמו וכו'. וה"ה בכל מצות מצוה בו יותר מבשלוחו. הרב מגן אברהם והרב אליה רבה. וכתב על זה הרב תוספת שבת ולפ"ד ראוי לזהר בזה גם בסעודת מילה וחתונה וכיוצא בזה. ולא מצינו זה בשום מקום גם בתשובות חוות יאיר גמגם קצת על הא דמצינו לר"ל שהקילו בכבודם לכבוד שבת והוא נגד מ"ש גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה ומסיק שם דשבת שאני דגדולה קדושתה ע"ש סימן ר"ה וא"כ הבו דלא לזוסיף עלה ודוקא בשבת דינא הכי וכדאמר ר"ז אלו מקלע רבי אמי ור' אסי מי לא מכתפינא קמיהו וזה לא שייך בשאר סעודות מצוה עכ"ל הרב תוספת שבת: ויש להעיר דהאמרין בכריתות דף ט"ו ושאר דוכתי אר"ע שאלתי את רבן גמליאל ור' יהושע באטלס של אמאום כשהלכו ליקח בהמה למשתה בנו של רבן גמליאל ומוכח מדחוצרך התנא לומר כשהלכו ליקח בהמה למשתה בנו של ר"ג דרצה להשמיענו דלהיות סעודת מצוה של חתונה נתעסק ר"ג בעצמו עם היותו נשיא וגדול ליהודים מעין דוגמא לסעודת שבת והוא הפך דברי הרב תוספת שבת. ותו יש להעיר עליו כי מאי אית ליה עם הרב מגן אברהם הלא מ"ש הרב מגן אברהם הם דברי תלמוד ערוך ריש פ"ב דקדושין דאמרין השתא בשלוחו מקדש בו מיבעיא אמר רב יוסף מצוה בו יותר מבשלוחו כי הא דרב ספרא מחרין רישא רבא מלח שבוטא. הרי דהש"ס מדמה כבוד שבת לשאר מצות והם דברי הרב מגן אברהם. ואם רצה לחלק דדוקא בסעודת שבת דכתיב וקראת לשבת ענג אבל שאר סעודות מצוה ואחרי כתיב ראיית להרב באר יעקב בח"מ סימן ח' דף צ"ו ע"א עמ"ש מרן שם כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור אסור לעשות מלאכה בפני שלשה כדי שלא יתבזה בפניהם כתב וז"ל ומסתימת לשון הפוסקים משמע בכל מלאכה אפילו מלאכה דמצוה כגון לעשות סוכתו בפני ג' וקצת תימא דלע"ז פשוט דבמלאכת מצוה מותר לעשות כדאמרין שם בקדושין וכו' דאשכחיה דעביד מעקה וכו' וסייג לדברינו מהא דאמרין בחולין דף צ"א ובמכות דף י"ד ובכריתות דף ט"ו אר"ע וכו' שהלכו ליקח בהמה למשתה בנו של ר"ג ולפי פירש"י דגנאי ושפלות הוא אם כפופים לזה דאין לו מי לעשות מלאכתו א"כ קשיא על ר"ג שהיה נשיא בישראל היאך הלך בעצמו ליקח בהמה שהוא גנאי וכו' ודוחק לומר דלא היה אז נשיא מדקרי ליה רבן וכו' ועוד דאף אם לא היה נשיא באותו פעם רק היה בן נשיא ג"כ לא ה"ל למעבד מלאכה דהא גבי ר"ג דאמר הך מילתא לא היה גם כן נשיא רק חתנא דבי נשיאה ע"ש ברש"י אלא ברור בעיני מפני שהוא עוסק לצורך נשואין דבנו דמצוה למטרח כדאמרו בכתובות דף ד'